

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 20.

Ljubljana, 16. vinotoka 1893.

XXXIII. leto.

Vsebina. E. Lah: Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko. — Janko Toman: Žolne. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko.

I. Število in razvrstitev šol.

V Avstriji štejemo 17619 javnih in ljudskih šol.
979 privatnih, vsega skupaj torej 18598

Kako se ljudske šole razdele po kronovinah in njih prebivalstvu?

Imena kronovin	Število ljudskih šol	Absolutno prebivalstvo	Na koliko prebivalcev pride torej jedna ljudska šola?
Spodnja Avstrijska	1671	2661799	1593
Zgornja Avstrijska	539	785831	1458
Solnograška	177	173510	980
Štajerska	861	1282708	1489
Koroška	363	361008	994
Kranjska	340	498958	1467
Primorska	453	695374	1538
Tirolska s Predarlško	1735	928769	535
Češka	5278	5843094	1107
Moravska	2368	2276870	961
Šlezija	525	605649	1132
Galicija	3653	6607816	1809
Bukovina	305	646591	2120
Dalmacija	321	527426	1643
Skupaj .	18598	23895413	1285

V primeri s prebivalstvom imamo torej največ šol na Tirolskem, najmanj v Galiciji in Bukovini. Naša dežela v tej zadevi še ni tako na slabem. Slabše so še poleg Galicije in Bukovine tudi Spodnja Avstrijska, Štajerska, Primorska in Dalmacija.

Kako se razdele kranjske šole po glavarstvih in njih prebivalstvu?

Imena glavarstev	Število šol	Absolutno prebivalstvo	Jedna šola pride torej na prebivalcev
Črnomelj	20	28460	1423
Kamnik	34	40210	1183
Kočevje	35	42806	1223
Kranj	36	52625	1462
Krško	25	53237	2129
Litija	23	36851	1602
Ljubljana (mesto) .	17	30505	1794
Ljubljana (okolica)	31	57669	1860
Logatec	27	40273	1678
Novo Mesto	33	48346	1465
Postojina	37	41479	1121
Radovljica	25	26497	1060
Sploh	340	498958	1467

Primeroma največ šol imata torej okraja radovljiški in postojinski, najmanj krški in ljubljanska okolica. V kakšnem številnem razmerji so med sabô javne in privatne ljudske šole?

a) V posameznih avstrijskih kronovinah.

Zap. število	Imena kronovin	Š t e v i l o š o l			
		absolutno		relativno	
		javne	privatne	javne	privatne
1	Nižje Avstrijska .	1564	107	93·6	6·4
2	Višje Avstrijska .	504	35	93·5	6·5
3	Solnograška	158	19	89·3	10·7
4	Štajerska	819	42	95·1	4·9
5	Koroška	353	10	97·2	2·8
6	Kranjska	322	18	94·7	5·3
7	Primorska	414	38	91·6	8·4
8	Tirolska s Predarlško	1673	62	96·4	3·6
9	Češka	5002	276	94·8	5·2
10	Moravska	2294	74	96·9	3·1
11	Šlezija	476	59	89—	11·0
12	Galicija	3453	200	96·5	3·5
13	Bukovina	285	20	93·4	6·6
14	Dalmacija	302	19	93·7	6·3
	Skupaj	17619	979	94·7	5·3

b) V posameznih kranjskih okrajnih glavarstvih.

Zap. št. št. št.	Imena glavarstev	S t e v i l o š o l			
		a b s o l u t n o		r e l a t i v n o	
		javnih	privatnih	javnih	privatnih
1	Črnomelj	19	1	95.—	5.—
2	Kamnik	33	1	97.1	2.9
3	Kočevje	35	—	100.—	—
4	Kranj	34	2	94.4	5.6
5	Krško	25	—	100.—	—
6	Litija	23	—	100.—	—
7	Ljubljana (mesto) .	8	9	47.1	52.9
8	Ljubljana (okolica)	29	2	93.6	6.4
9	Logatec	24	—	100.—	—
10	Novo Mesto	31	2	93.3	6.7
11	Postojina	36	1	97.3	2.7
12	Radovljica	25	—	100.—	—
	Sploh	322	18	94.7	5.3

Povsod v Avstriji so torej javne šole v ogromni večini zastopane nasproti privatnim. Najvišje primeroma je število privatnih šol na Solnograškem in v Šleziji; najnižje na Koroškem; najnormalnejše pri nas in na Češkem. Na Kranjskem je pet glavarstev sploh brez privatnih šol; največ tacih šol ima pa ljubljansko mesto, kjer je bilo l. 1890. še več privatnih šol, kakor javnih.

Od 979 privatnih ljudskih šol ima 566 šol pravico javnosti, 413 pa ne. Odkar je veljavna za šolstvo državna postava za ljudske šole, to je od l. 1869. se je število privatnih šol brez pravice javnosti močno skrčilo. Še v šolskem letu 1870/1. je bilo v Avstriji njih več, kakor onih s pravico javnosti, namreč 732, nasproti 222. Leta 1874/5. je bilo teh le 530, onih 379; leta 1879/80. teh 503, onih 422; leta 1884/5. teh 484, onih pa že 492. Od vseh avstrijskih kronovin dandanes le v Primorski, Tirolski s Predarlško, Galiciji, Bukovini in Dalmaciji prevladuje število privatnih šol brez pravice javnosti nad številom privatnih šol s pravico javnosti. Na Kranjskem so le tri šole brez pravice javnosti.

Pri javnih in privatnih šolah ločimo zopet meščanske in občne ljudske šole.

Število javnih meščanskih šol raste močno. Pred 20 leti smo jih šteli v Avstriji le 46, dandanes pa že 442 in sicer največ, namreč 224 na Češkem, 96 na Nižjem Avstrijskem, 74 na Moravskem, po 8 v Zgornji Avstriji in Šleziji, po 7 v Štajerski in Galiciji, 5 v Dalmaciji, 4 v Primorski, 3 v Tirolski s Predarlško, po 2 v Solnograški in Koroški, po 1 v Bukovini in v Kranjski, namreč v Krškem za dečke.

Privatnih meščanskih šol je 43, in sicer 17 v Nižji Avstriji, 12 v Galiciji, po 4 na Češkem in Šleziji, 2 na Primorskem, po 1 v Zgornji Avstriji, Štajerski, Tirolski in Moravski. Brez privatnih meščanskih šol so Solnograška, Koroška, Kranjska, Bukovina in Dalmacija.

Javnih občnih ljudskih šol štejemo 17177, razdele se pa po posameznih avstrijskih kronovinah tako-le:

Zap. štev.	Kronovine	Število šol		Zap. štev.	Kronovine	Število šol	
		absolutno	relativno			absolutno	relativno
1	Češka	4778	27·8 ⁰ / ₀	8	Šlezija	468	2·7 ⁰ / ₀
2	Galicija	3446	20 1 ⁰ / ₀	9	Primorska	410	2·4 ⁰ / ₀
3	Moravska	2220	12·9 ⁰ / ₀	10	Koroška	351	2·1 ⁰ / ₀
4	Tirolska s Predarlško	1670	9·7 ⁰ / ₀	11	Kranjska	321	1·8⁰/₀
5	Nižja Avstrija . . .	1468	8 5 ⁰ / ₀	12	Dalmacija	297	1·7 ⁰ / ₀
6	Štajerska	812	4·7 ⁰ / ₀	13	Bukovina	284	1·6 ⁰ / ₀
7	Zgornja Avstrija .	496	3·0 ⁰ / ₀	14	Solnograška	156	1·0 ⁰ / ₀

Na Kranjskem se šole te vrste tako razdelé, da jih šteje glavarstvo postojinsko največ, namreč 36, kočevsko 35, kranjsko 34, kamniško 33, novomeško 31, ljubljanska okolica 29, radovljiško 35, krško in logaško po 24, litijsko 23, črnomaljsko 19 in ljubljansko mesto 8.

Privatnih občnih ljudskih šol je v Avstriji 936; pripade jih pa Češki 272, Galiciji 158, Nižji Avstriji 90, Moravski 73, Tirolski s Predarlško 61, Šleziji 55, Štajerski 41, Primorski 36, Zgornji Avstriji 34, Bukovini 20, Dalmaciji in Solnograški po 19, Kranjski 18, Koroški 10.

Ker kranjska dežela nima nič meščanskih privatnih šol, velja že zgoraj označena razdelitev privatnih ljudskih šol sploh po okrajnih glavarstvih ob enem tudi za privatne občne ljudske šole.

Od javnih meščanskih šol ni nobena za oba spola, marveč 248 samo za dečke in 194 samo deklice

Največ deških javnih meščanskih šol ima zopet Češka, namreč 129, 49 Nižja Avstrija, 43 Moravska, po 6 Zgornja Avstrija in Šlezija, 5 Dalmacija, 3 Tirolska s Predarlško, 2 Štajerska, po 1 Solnograška, Koroška, Kranjska, Primorska in Galicija, nobene Bukovina.

Največ dekliških javnih meščanskih šol ima Češka, to je 95; 47 Nižja Avstrija, 31 Moravska, 6 Galicija, 5 Štajerska, 3 Primorska, po 2 Zgornja Avstrija in Šlezija, po 1 Solnograška, Bukovina in Koroška, nobene Kranjska, Tirolska in Dalmacija.

Občnih javnih ljudskih šol je v Avstriji deških **1158**, dekliških **931**, mešanih **15088**, po posameznih kronovinah pa:

Zap. štev.	Imena kronovin	Število javnih občnih ljudskih šol					
		absolutno			relativno		
		deške	dekliške	mešane	deške	dekliške	mešane
1	Nižja Avstrija . . .	146	142	1180	9·9 ⁰ / ₀	9·7 ⁰ / ₀	80 4 ⁰ / ₀
2	Zgornja Avstrija .	18	14	464	3·6 ⁰ / ₀	2·8 ⁰ / ₀	93 6 ⁰ / ₀
3	Solnograška	3	2	151	1·9 ⁰ / ₀	1·3 ⁰ / ₀	96 8 ⁰ / ₀
4	Štajerska	41	32	739	5·0 ⁰ / ₀	3·9 ⁰ / ₀	91·1 ⁰ / ₀
5	Koroška	6	4	341	1·7 ⁰ / ₀	1 1 ⁰ / ₀	97·2 ⁰ / ₀
6	Kranjska	13	12	296	4·0⁰/₀	3·7⁰/₀	92·3⁰/₀
7	Primorska	48	38	324	11·2 ⁰ / ₀	9·3 ⁰ / ₀	79·5 ⁰ / ₀
8	Tirolska s Predarlško	253	235	1182	15·1 ⁰ / ₀	14·1 ⁰ / ₀	70·8 ⁰ / ₀
9	Češka	221	210	4347	4·6 ⁰ / ₀	4·4 ⁰ / ₀	91·0 ⁰ / ₀
10	Moravska	77	67	2076	3 5 ⁰ / ₀	3 0 ⁰ / ₀	93·5 ⁰ / ₀
11	Šlezija	17	12	439	3·6 ⁰ / ₀	2·6 ⁰ / ₀	93·8 ⁰ / ₀
12	Galicija	98	91	3257	2·8 ⁰ / ₀	2·6 ⁰ / ₀	94·6 ⁰ / ₀
13	Bukovina	15	15	254	5·3 ⁰ / ₀	5·3 ⁰ / ₀	89·4 ⁰ / ₀
14	Dalmacija	202	57	38	68·0 ⁰ / ₀	19·2 ⁰ / ₀	12·8 ⁰ / ₀
	Sploh .	1158	931	15088	6·7 ⁰ / ₀	5·4 ⁰ / ₀	87·9 ⁰ / ₀

Po vseh avstrijskih kronovinah torej je velika večina šol te vrste po spolu mešana; le Dalmacija dela veliko izjemo. Precej nenormalne razmere so tudi v Ti-

rolski s Predarlško in Primorski na jedni; v Solnograški in Koroški na drugi strani.

E. Lah.

(Dalje prih.)

Ž o l n e.

(Konferenčna razprava: stvarna obravnava s pripravo za spisje.)

Naša mati je vestno pazila, da se ni nobeden nas otrok priučil pisanju.

Tako je govorila babica s svojim unukom, milovaje ga, da se mora vse preveč učiti. Vse drugače je pa bilo, ko je bila ona majhna. Njena mati jim je branila v šolo, da bi se kateri njih vešč pisanju, ne mogel zapisati hudiču, kakor bi že njo davno imel, ko bi znala pisati. Ker se pa je le podkrižala, zginil je rogatec pri istej priči, zapustivši le žveplen duh.

Takih mater in očetov, akoravno ne iz tega razloga, dobiš še dandanes; posebno radi povdarjajo nepotrebno pisavo pisem, okoristevaje za svojo trditvev to ali ono malenkost. Tudi jaz sem proti pregesti pisavi pisem (v šoli), da poznajo le obliko. Vsebinsko jim poda potreba in priložnost, ako le znajo svoje misli zapisati. To je lahko že mnog skusil, kajti spisje je bilo prejšnji šoli neznano, pisem nismo pisali.

Ko sem še jaz obiskoval domače vseučilišče imeli smo spisje le v lepomisli v zopet v lepomisli; v sredotočji njegovem; v pisanji „Kartelcov“.

Tudi drugod menda ni bilo dosti bolje. Spisje se je vedno zanemarjalo. Saj je zasledimo javno šele pred kakimi 100 leti (1782) kot nekak začetek v učnem redu Württembergškem: „Oni učenci, kateri znajo pisati, prepisavajo naj sem ter tja iz knjige, naj se jim časi narekuje, ali naj napišejo memorirano tvarino celo na pamet. To pa radi tega, da ne bodo le posnemali črk, temveč se sami priučili kaj pisati, kakor bi bilo prav, ako bi jih vadili pisati pisma“.

Tak je bil začetek.

Sedanja šola bavi se resno s spisjem. Predmet potrebuje pa vse pozornosti. Reči moram, da mi je ravno ta predmet delal največ preglavice, akoravno sem se rad in veliko ž njim bavil.

Hvaležen sem torej sl. stalnemu odboru, da je spravil to na dnevni red. Ne pričakujte pa, da Vam podam s tem Bog zna kaj dovršenega in učenega, ne, podati hočem le, kakor in kolikor resnično vzamem. Stvar sem resno premislil, prosim le pozornosti, da se bo mogla razviti stvarna in živa debata, od katere upam, (znabiti še kdo drugi,) največ pridobiti.

Za zgradbo rabim materijal, za pisanje besede. Najpreje znati moram stvar opisati z besedo, a to morem le tedaj, ako jo popolnoma poznam, potem šele s pismom.

S tem preidem k stvari.

Izbral sem si berilni sestav „Žolne“.

Da podam svojej razpravi praktičnejšo podobo, hočem se ozirati na dejanske razmere, na urnik, ki mi kaže pot pri pouku.

V ponedeljek imam pol ure naravoslovje. Tu začnem: Dosedaj smo govorili že o različnih živalih: sesalcih, ptičih in žuželkah. Naštej mi nekaj sesalcev, ptičev, žuželk! Ponovi mi predzadnji odstavek iz „Kos“ N.! Pri besedah „mavrasta pivka še bobna po operelem deblu“, ustavim ga. O kom si sedaj nazadnje povedal? Kaj je pivka? Kakšna je? Zakaj ji pravimo mavrasta? Kje bobna? Po kakem deblu bobna? Katero drevo imenujemo operelo? Zakaj trka (bobna) po deblu?

Rekli smo, da je ta ptica koristna. Imamo pa še drugih takih ptic, katere so pivki podobne po trupu in koristi, imenujemo jih žolne. Kaj je pivka? (žolna). Pri nas imamo več žoln, ki se pa ločijo po barvi. Tu imam podobo žolne. Kakšne barve je? Zato jo imenujemo črna žolna. Kako bi imenovali pivko? (mavrasto žolno).

Pustimo pa pivko ter si oglejmo črno žolno. Ker vam je ne morem pokazati v resnici, oglejmo si to podobo.

Pri opisu hočemo obdržati sedanji red. Črna žolna je ptica. Na močni glavi ima rdečo čepico. Kljun je dolg, robat in oster. Jezik je tudi dolg, konec je rožen in s kaveljci oborožen. Truplo njeno je šibko. Rep je trd, ter se lahko nanj opira. Nogi ima močni in zelo nazaj pomaknjeni. Na vsaki nogi ima štiri prste z ostrimi kremplji. Dva sta naprej, dva pa nazaj obrnena. Živi in gnezdi v gozdih. Hrani se le z mrčesi.

Ko sem jo tako opisal, velim šolarjem, da se pomaknejo raz svojih prostorov proti sredi. S podobo grem od klopi do klopi, ponavljaje med tem ves opis, kazaje na dotično reč. (Lože in lepše se to vrši, ako ima vsaj nabasano žival, najlepše pa s šele ustreljeno, ker le pri taki pokažeš najbolje orodje njeno — jezik.) Pri tem opisovanji ne držim se nikacega reda.

Ko smo si podobo (žival) natančneje ogledali ter opisali, nadaljujem:

Omenili smo že, da živi žolna v gozdu. S čim se hrani? Mrčes (žuželke) dobiva izpod drevesnega luba. Imenuj žuželko, ki živi pod lubom N.! (Razume se, da mora biti to otrokom že znano.) Ako išče žolna teh žuželk, obesi se sè svojima kratkima, a močnima nogama na deblo, podpre se s trdim repom, s kljunom pa potrka po debelu. Ako je odmev drevesa krepak, mu je to znamenje, da ni tu zanj opravka.

Zletel je na drugo deblo. Udarci bobne votlo po njem, tu bode zanj dovelj dela. Hitro prevrta s kljunom kos luba, ter ga odčesne (odtrga). Prestrašene žuželke beže na vse strani, a zastonj, ker s svojim na-

brušenim ter s kaveljci oboroženim jezikom jih prav hitro polovi.

Njen jezik je pa tudi za to ustvarjen. V miru leži v prav prožnati (raztegljivi) nočnici, zadej ima pa priraščena dva dvočlena jezička, ki tičita v posebni nožnici v gornjem delu kljuna. Kadar pa rabi jezik, pomakneta se ta rožička iz nožnice proti grlu ter pötisneta jezik več cm iz kljuna, nekako tako, kakor potiska po konci stoječe ojê voz izpod strehe, ako se je sprožilo ter se ob zidu spušča v navadno lego. Ker je pa njen jezik tudi tako gibčen, da more slediti vsaki zviti poti, ne uide mu nobena žuželka. Radi tega njena izvanredna (posebna) korist!

Črna žolna izteše v operelem suhem debelu v kakih 14 dneh luknjo, kjer misli valiti. Gnezda ne znaša, temveč zneso kar na iverje 3—5 lepo belih jajec. Pri valitvi se vrstita „on in ona“. V 18 dneh izvale se grdi mladiči, ki niso starkama dolgo časa prav nič podobni. Pitata jih največ z mravljinčnimi bubami.

To luknjo porabi tudi za spalnico. Čudno je pri žolnah to, da se speč obesi s kremplji na notranjo steno svoje hišiče. Sploh je vse njeno življenje na drevesu.

Iz vsega tega sprevidimo (o onih nezatnih škodah, kot obročkanje debela, zatiranje mravelj, obtesanje kake zdrave veje niti ne omenim), da je žolna prekoristna ptica, katere ne preganjajte, kakor tudi njih sorodnih detlov ne. Ponovimo!

Tudi v naših berilih imamo sestavek o žolnah. Vzemite berila! Najprvo prebere učitelj ali kateri boljih učencev.

S tem sem že prekoračil dotične pol ure iz naravoslovja. Za njim kaže urnik $\frac{1}{2}$ ure branje. Ostalo mi je za branje časa le $\frac{1}{4}$ ure. Preberemo! Drugič tolmačim nepoznane besede. Za prihodnji dan naj se naučé brati ter si ob enem zaznamvajo besede, katerih ne razumejo.

Tudi v torek imam na urniku po pol ure naravoslovje in branje. V $\frac{1}{4}$ ure ponovimo realistično tvarino, ostane mi za branje $\frac{3}{4}$. Kar sem včeraj tolmačil, ponovimo.

Tu podam sliko tolmačenja:

Razkrečeno deblo = razkoračeno, rogovilasto.

Krevljasto deblo = neravno, krivo.

Preperele vejice = trohnele a ne segnite.

Završi = lahko zašumi.

Pribiti = kako reč na drugo pritrditi (deska se pribije).

Prebiti = napraviti luknjo skozi reč (led se prebije). Te dva izraza so mi v nalogi vedno zamenjali.

Neutrujen = nikoli truden.

Iverje = male tršičice.

Žolna = potrkon (ker potrka), gozdni tesar.

Mozg = stržen = les sredi debbla, po katerem se pretaka drevesni sok.

Posla = dela = opravka.

Žolna = pernat tesar. Kako smo jo že prej imenovali?

Orodje = reč, katero pri delu rabimo.

Igla = šivanka.

Kavelje = kakor ključ za mrvo puliti (narišem).

Strelovito hitro sika = jezik tako hitro iztega in vttega, da mu ne moremo slediti, kakor strelji ne, zatorej tako hitro ko strela.

Raženj = palica, na katero nabodejo Belokranjci in Hrvati jagnje ali prašička ter kar celega na njej peko; palica, na katero klobase obešajo.

Sulica = orožje, ki ima na konci droga nasajeno rezilo, kakor njen jezik, ki ima le konec trd in oster, torej suličast. Kje si videl sulico?

Dolbsti = vrtati, sekati proti sredini.

Tesati = sekati ob straneh.

Trščate noge = suhe ko trska, torej koščene, močne.

Klinast rep = trd, podoben klinu.

Košata glava = velika, našopirjena (košato drevo).

Plezavka = ker lahko in veliko pleza. Pleza pa le navzgor. Kateri sesalec zna plezati?

Hasljiv = koristen.

Detli = lepo pisane žolne. Brglez, katerega gotovo poznate, je tudi detal.

Za to smo porabili dve uri.

V torek imam na urniku $1\frac{1}{2}$ ure spisje. Te pol ure porabim za pripravo spisne naloge.

Janko Toman.

(Konec prih.)

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

XVI. 0 gojitvi lanoreje.

C. kr. deželni šolski svèt razglašá nastopni razpis:

Z. 1378

L. Sch. R. Bei den im Februar 1893 im hohen k. k. Ackerbauministerium abgehaltenen Berathungen in Angelegenheiten des Flachsbaues wurde unter andern eine Resolution gefasst, es möge angestrebt werden, dass der Flachsbau in jenen Gegenden, in welchen die Bedingungen hierfür vorhanden sind, auch beim Unterrichte in der Volksschule berücksichtigt werde

Von den Theilnehmern dieser Enquête wurde in dieser Beziehung keineswegs ein systematischer Unterricht, sondern nur die Veranstaltung gewünscht, dass namentlich

bei der Wahl der Lesestücke auf Flachsbaubau und Flachsbereitung Rücksicht genommen werde, sowie, dass die Lehrer bei ihren Belehrungen dieser Disciplin Aufmerksamkeit schenken, und die Schulkinder gelegentlich von Excursionen zu Flachsfeldern und Röststalten führen und überhaupt mit den Flachsbereitungsarten bekannt machen.

Ferner wurde angeregt, dass die Zöglinge der Lehrerbildungsanstalten in Flachsbaubetriebenden Gegenden mit diesem Zweige des landwirtschaftlichen Unterrichtes näher vertraut gemacht werden.

Infolge Erlasses des hohen k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht vom 4. Juni l. J. Z. 12299 wird demnach der

k. k. Bezirksschulrath beauftragt, den Bezirksschulinspector anzuweisen, bei seinen Inspectionen auf die Lehrerschaft in der angedeuteten Richtung Einfluss zu nehmen und auch auf die Berücksichtigung des Flachsbaues in den Schulgärten einzuwirken.

K. k. Landesschulrath.

Laibach, am 29. Juni 1893.

Der k. k. Landespräsident:

Hein.

XVII. Priporočena pomožna knjiga za šolske delarne.

C. kr. deželni šolski svèt razglaša nastopni razpis:

Z. 2147

L. Sch. R. Auf Ansuchen der Verlagsbuchhandlung Leykam in Graz wird der k. k. Bezirksschulrath hiemit angewiesen,

die Bezirkslehrerconferenz und die Schulleitungen auf das Werk „Erziehliche Knabenhandarbeit“ von J. Urban, H. Richter und J. Blahowsky, Einzelpreis 5 fl., behufs eventuellen Ankaufes für die Bezirks- und Ortslehrerbibliotheken mit dem Bemerken aufmerksam zu machen, dass bei Ankauf von mehreren Exemplaren nachstehende Begünstigungen gewährt worden: Bei Abnahme von 10 Exemplaren pro Exemplar 4 fl. 75 kr., bei 20 pro 4 fl. 50 kr., bei 30 pro 4 fl. 25 kr., bei 40 pro 4 fl. und bei 50 und mehr Exemplare pro Exemplar 3 fl. 75 kr.

K. k. Landesschulrath für Krain.
Laibach, am 22. September 1893.

Für den k. k. Landespräsidenten:

A. Schemerl.

Književnost.

Zbrani spisi Pavline Pajkove s sliko in životopisom pisateljice. Prvi zvezek. V Celji, 1893. Tiskal, izdal in založil Dragotin Hribar v Celji. Str. 256. Cena mehko vezano 2 kroni, krasno vezano 3 krone. — Životopisne in književne črtice za uvod je spisal pisateljčin soprog profesor dr. Janko Pajk. Gospod profesor je izvestno vnet čestilec ženstva, kajti v tem uvodu je poveljuje takó, kakor bi se jim hotel prav prikupiti. Za uvodom so Pesni. Med temi so dobre in slabe. Vse pa kažejo, da ni rojena pesnica. Spočete so večji del v dobi, ko so bili uredniki slovenskih listov manj izbirčni. Čitatelja ne ogrejejo in ne navdušijo, ali vsaj ne kmalu. Tem sledi Razpravni in pripovedni del. Tu pa so Občutki na novega leta dan, Odlomki ženskega dnevnika (Novela) in Blagodejna zvezdica (Novela). Vsi njeni nazori niso napačni, diše pa močno po ženski emancipaciji. Pridno bode čital knjigo malokdo, ker utruji čitatelja, na dosti mestih je pa predolgočasna. Jezik pisateljčin v teh spisih navzlic narodnim besedam ni narodov. Oprostiti pa ji moramo nekoliko to hibo, zakaj pisateljica ne govori od mladih nog jezika, v katerem piše in celo sedaj še ne živi med narodom. Marsikdo mi bode očital, da pišem preveč naravnost, menda celo ne-

taktno in surovo, toda zakaj bi pisal drugače, kakor sodim. Klanjati in plesati okoli ženske, kakor delajo mnogi, ne znam in nečem; hvaliti spise zato, ker jih je pisala ženska, zdi se mi smešno. Vsakemu po za-slugi! Kdor se hoče o tem prepričati, naj si kupi knjigo. Tiskarna je izvršila svoje delo dobro in lično.

Narodna biblioteka. Z ognjem in mečem. Zgodovinski roman. Poljski spisal H. Sienkiewicz. Poslovenil Podravski. Zvezki 1. 2. 3. Novo mesto 1893. Tiskal in založil J. Krajec. Snopič 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52 in 53 po 15 kr.

Kdor ni ud Slovenske matice, izbere si sloveči roman lahko v Narodni biblioteki. Prevod, dasi ni prenatancen, je gladek, ter se čita prav lahko. Marsikdo se naslaja s čitanjem kriminalnih romanov in enakih spisov dvomljivo vrednosti, ki mu čisto v nemirjajo živce. Čitajo pa jednake spise bajé zato, ker je v njih mnogo dejanja in spletke; onim svetujem naj si kupijo roman „Z ognjem in mečem“, in preverjen sem, da ne bodo čitali kriminalnih romanov nič več.

Slovensko-nemški slovar. Četrty sešitek. Obseza na 80 straneh besede od „izmôt“ do „klajnik“.

Naši dopisi.

Iz Krškega. Okrajna učiteljska konferencija. (Konec.) Nadalje poroča knjižnični odbor o vporabi in računu okrajne učiteljske knjižnice. Dne 1. mal. srpana je štela knjižnica 1261 knjig v 1617 zvezkih, ter si je izposodilo 31 učiteljev 307 knjig. Dohodkov je bilo 262 gld., stroškov pa 203 gld.

Na to sledi „določitev knjig, ki naj se nakupijo za okrajno učiteljsko knjižnico“. G. Levec nasvetuje knjigo „die Amtsführung des Schulleiters“ v 3. izvodih, g. Lunder pa „Vilharjeve pesmi“. Izdal F. S. Vilhar v Zagrebu v 2 izvodih. — Oba nasveta se sprejmeta.

Nadalje se vrši volitev stalnega in knjižničnega odbora. Nasvet g. A. Pavčiča, da naj ostane stari, se sprejme. — Slednjič stavi g. Saje nasvet, naj se sklene in predloži prošnja vseh šolskih voditeljev za krški okraj, za uvedenje uradnega določiljevanja mesečne plače učiteljstva po pošti v odobrenje naučnemu ministerstvu. Predlog se sprejme. — G. Trošt predloži zemljevid postojinskega okraja ter nasvetuje, naj bi se tudi za tukajšnji okraj tak zemljevid narisati dal, ter bi jeden gg. učitelj krškega okraja po priloženem vzorcu narisal zemljevid krškega okraja. — Na to izjavi g. Bezljaj, da on prevzame risanje zemljevida, ako mu bode čas pripuščal. Predlog se sprejme.

H konci zahvali g. prvosednik gg. poročevalce za velik trud in lepe govore, vsem pa za tako stvarno in zanimivo udeležbo pri obravnavi posameznih točk vsporeda ter želi, da bi mnogo sadu obrodilo, o čemer se je danes obravnalo. Zahvaljuje tudi g. c. kr. glavarja, ki je z izredno vstrajnostjo bil ves čas navzočen pri konferenciji, ter sklene konferencijo ob 2. uri popoldne.

Prvomestnikov namestnik zahvali končno v imenu vsega učiteljstva g. prvomestnika za izvrstno in nepristransko vodstvo konferencije. *Drag. Perhauz.*

Iz Metlike.*) Uradno učiteljsko konferencijo za Črnomaljski šolski okraj smo imeli 12. mal. srpana t. l. v Črnomlji. Točno ob 9. uri otvori zborovanje v šolskem poslopju c. kr. okrajni šolski nadzornik g. Anton Jeršinc in prav prijazno pozdravi zbrano učiteljstvo, katero se je sešlo v polnem številu, izvzemši le g. nadučitelja Bartelna iz Semiča. Prav prisrčno pozdravi tudi g. c. kr. voditelja okrajnega glavarstva dr. F. Hinterlechnerja, ki se je zborovanja udeležil.

Zapisnikarjema se volita gg. Frančišek Gregorač in Janko Muren.

Poročilo predsednikovo pričelo se je z naznanilom o učiteljskih spremembah v preteklem šolskem letu ter predstavi gđc. Hermine Gossler, ki je prišla na dvorazrednico v Podzemelj in g. Janeza Zupanca, voditelja v Gribljah. Pri opazkah o inšpekcijah izreče

*) Radi pomankanja prostora zakasnelo.

g. nadzornik najprvo vsemu učiteljstvu svojo zadovoljnost za marljivost pri pouku; kajti uspehi so bili gledé discipline kakor tudi šolskega pouka v vseh razredih in oddelkih povoljni. Tu in tam se je našla kaka napaka, na katero je bil opozorjen dotični učitelj ali učiteljica. Gledé posameznih predmetov omenja g. nadzornik naslednje:

Pri jezikovnem pouku se je treba ozirati na glasno branje in pravilno naglaševanje; otroci naj pazijo na ločila.

Pri računstvu se nekateri učitelji ne drže učnega načrta, ker jemlje v II. šolskem letu številni krog le do 20 mesto do 100. Kadar se razlagajo mere in vage, naj se otroci vadijo uteži na tehtnici uporabljati. Učitelj naj se ozira na take naloge, ki so vzete iz življenja.

Ker sta zemljepisje in zgodovina zelo važna predmeta, ki obsegata mnogo učnega gradiva, katerega ni mogoče vselej vzeti zaradi raznih boleznij ali hude zime, naj se v takem slučaju obravnavajo le najvažnejši sestavki in sicer v III. razredu ali oddelku nekoliko matematične geografije in prav dobro domačo deželo, v IV. razredu pa na kratko pet delov sveta, evropske države, zlasti pa avstrijsko-ogersko monarhijo. V zgodovini naj se učitelj ne mudi predolgo pri starem veku, temveč naj razdeli vso snov času primerno, da ima priložnost razpravljati tudi razne iznajdbe in najvažnejše dogodke iz avstrijske zgodovine in sedanje cesarske rodovine.

Pri prirodoznanstvu in naravoznanstvu uporabljati je učne pripomočke. Postopa naj se tako, kakor pri nazornem pouku.

Pri risanju naj se učenci ne poslužujejo ravnila, rišejo naj s prosto roko. Postopa naj se metodično in sistematično, od lahkih oblik in slik na težje, nikakor ne vse zmešano.

Nekateri učitelji so se poprijeli pokončne pisave s prav dobrim uspehom, seveda se dosežejo le tam, kjer inajno učenci dovolj prostora. Na tablo naj se pišejo otrokom znana domača imena.

Petje se dobro goji. Otroci naj se dobro nauče tekst, da ne bodo sredi pesmi obmolknil.

Šolski vrti se nahajajo povsod, le na Štrekljevci in Črešnjevci jih še ni. Vseh vrtov je 20, a v svoji nalogi zadostuje pohvalno le 9.

G. nadzornik prav toplo priporoča še drugim gospodom, da bi se poprijeli sadjarstva in vinarstva, ker so občine že vender mnogo žrtvovale za napravo šolskih vrtov.

Šolski obisk je bil splošno dovoljen. Ponavljalni učenci naj se ravno tako izkazujejo, kakor vsakdanji šolarji.

Šolarske knjižnice so povsod ustanovljene. G. voditelji naj pri krajnem šolskem svetu delujejo na to,

da bodo knjige vezane. Vsaka knjižnica bodi naročena na družbo sv. Mohora, Vrtec, Pedagogičsko društvo itd.

G. nadzornik opozori učitelstvo še na neko napako, ki jo je zapazil v nekih šolah, namreč, da učitelj otrokom vse sam pove in pokaže; zato učenci na vprašanje nič ne mislijo, ker so že vajeni, da jim učitelj vse sam pove in oni za njim le ponavljajo.

Nekateri učenci ostanejo 3 ali še celo 4 leta v enem razredu. To se že iz pedagogičnih načel nikakor ne more odobravati, ker na tak način izgubi otrok veselje do šole, roditelji pa godrnjajo zoper šolo

in učitelja, dotični učenec postane starejši in večji, in prvoletniki se norčujejo iz njega; tudi zaradi spovedi ali sv. obhajila nastanejo vsespanske težave, ker gospod katehet vender ne more samo jednega ali dveh v dotičnem razredu za to pripravljati. G. nadzornik meni, da naj nobeden otrok jeden in isti razred ne ponavlja več kot jedenkrat, potem naj prestopi v višji razred ali oddelek. Slišal bode druge nauke, hodil rajše v šolo in nekaj od vsega mu bode vender le ostalo v glavi. (Konec prih.)

Društveni vestnik.

Iz Ljubljane. Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam za Kranjsko je imelo svoj občni zbor dne 5. kimovca t. l. v Ljubljani v prostorih II. mestne deške šole v navzočnosti 23 članov in 5 učiteljev nečlanov.

Ob nenavzočnosti društvenega predsednika dr. Antona Jarca predseduje občnemu zboru podpredsednik, umirovljeni ravnatelj I. mestne deške šole v Ljubljani, Andrej Praprotnik. Po prijaznem nagovoru do zbranih, omenja mej drugim tudi smrt kranjskim učiteljem nepozabnega dr. viteza Močnika, ki se je v svoji oporoki spomnil vdovskega učiteljskega društva pri kojega ustanovitvi je tudi on sodeloval, a l. 1860. bil je prestavljen v Gradec. Spominjal pa se je vedno kranjskih učiteljev s tem, da je pošiljal „Narodni Šoli“ vsako leto po 10, a „Vrtčevemu uredništvu“ tudi po 10 gld. podpore.

Iz poročila tajnikovega se vidi, da šteje društvo sedaj 103 ude, v poročilu je po pomoti izostal Anton Javoršek, nadučitelj v Šiški. Pristopilo je društvu 7 novih članov in sicer: Konjar Urh, Rus Francišek, Javoršek Anton, Šest Andrej, Novak Jožef, Kos Miha in Ravnikar Jernej. Istopila sta dva uda, Kraus po odpovedbi in Krener molče po § 10. društvenih pravil. Umrla je vdova Ivaničičeva meseca prosinca 1893 in sirota po očetu in materi Rafael Tréven. Ostane torej še 10 vdov in ravno toliko sirot, od katerih dobiva 6 vdov po 100, 4 pa po 80 gld. pokojnine, 3 sirote dobivajo po 20, a drugih 7 po 25 gld. letne podpore.

Učitelji so plačali na letnini in vstopnini 678 gld. 50 kr., lanskega leta pa 618 gld. Obresti od obligacij so znašale 2014 gld. 60 kr., lanskega leta 1849 gld. 10 kr. Obresti od kapitalov je bilo 6 gld. 80 kr., lanskega leta 11 gld. 60 kr. Vrnene kapitala je bilo letos 80 gld., lanskega leta 90 gld. 50 fr. Povračila strank za kolek je bilo 6 gld. 88 kr., lani pa 4 gld. 20 kr.

Vdovam in sirotam se je izplačalo letos 1576 gld. 91 kr., vlani pa 1677 gld. 14 kr.

Ekvivalenta je bilo letos 20 gld. 15 kr., lani le 19 gld. 58 kr. Podpore so znašale letos ravno toliko, kakor vlani namreč 120 gld. Tajniku in blagajniku se

izplača skupno 30 gld. nagrade. Ker pa je bilo letos mnogo več pisarniškega dela, ker se je vsakemu natančno izračunilo, koliko je od svojega pristopa do današnjega dne plačal, kar bode služilo v podlago, ako pride kedaj do prenavljanja društvenih pravil, dovoli občni zbor tajniku še 15 gld. izredne nagrade.

V hranilnico je vloženih letos 1150 gld., vlani pa je bilo le 700 gld. Med izredne prihodke pride letos tudi volilo ranjkega dr. viteza Močnika, koje nam je poslala njegova blagorodna gospa, za kar se ji društveni predsednik primerno zahvalil.

Račun kaže, da so učitelji vplačali na letnini in vstopnini 678 gld. 50 kr., a vdove in sirote so dobile 1576 gld. 91 kr., torej 898 gld. 41 kr. več, kakor so vplačali učitelji, za kar se potrebuje kapitala 22.460 gld. 25 kr., ki je takorekoč vezan in nedotakljiv.

V hranilničnih knjižicah je letos 4943 gld. 84 kr., vlani je bilo pa 4412 gld. 32 kr. V privatnih dolžnih pismih je letos 573 gld., vlani je bilo le 550 gld. Letos je ostanka v blagajnici 312 gld. 87 kr., mimo lanskih 336 gld. 3 kr. Obligacije so znašale letos ravno toliko, kakor vlani namreč 45.750 gld. Ako prištevamo imetje k obligacijam, ki znaša letos 5829 gld. 71 kr., ima društvo skupnega premoženja 51.579 gld. 71 kr.

K besedi se oglasi nato blagajnik Matevž Močnik, umirovljeni mestni učitelj in pojasnuje nekoliko zgodovino tega društva, ker je v društvenih knjigah vstopnina nekaterim po 10 gld., nekaterim po 20 gld. ali še drugače zaračunjena.

Društvo je bilo ustanovljeno l. 1860. z dnem 5. vinotoka št. 14837. Mogoče, da je prvotna misel bila pok. vit. Močnika, a izpeljal je to škofijski nadzornik Zavašnik in po njegovem naročilu okr. šolski nadzorniki čč. gg. dekani, ki so tudi do leta 1869. društvo gmotno podpirali. Vitez Močnik po svojem odhodu iz Ljubljane ni gmotno podpiral društva, pač pa je njegova gospa Terezija Močnik poslala 100 gld. društvu, za kar se ji je g. predsednik zahvalil. S tem naj bode tudi popravljena notica v „Učiteljskem Tovařiši“ meseca prosinca 1893, ki napačno poroča, da je

vitez Močnik vsako leto pošiljal vdovskemu društvu po 10 gld.

„Statuten des Pensions-Vereines für Witwen und Waisen der Volksschullehrer in Krain, Laibach 1860 pa govore zastran vstopnine das Eintrittsgeld beträgt für unverehelichte Lehrer und Unterlehrer ohne Unterschied des Alters 10 fl., § 7. für verhehelichte bis zum 40 Lebensjahre 20 fl., nach 40 Jahren aber 24 fl. Nach § 8. zahlten die unverehelichten Lehrer 3, die verhehelichten aber nach Massgabe ihrer Fassion zu 4, 5 und 6 fl. To vse je razvidno iz aktov iz leta 1860., katere shranjuje sedaj blagajnik Močnik in ki tudi tajniku Cepudru niso neznani. Leta 1869. je nehalo škofijsko nadzorništvo; v. č. g. Zavašnik je izročil vodstvo in premoženje vdovskega društva kanoniku Legatu, tačas ravnatelju na učiteljski. Leta 1870. je ostavil Ljubljano kanonik Legat, ki je postal šolski nadzornik v Rudolfovem. Pred odhodom iz Ljubljane je sklical občni zbor, pri katerem je bil navzoč tudi prošt dr. Anton Jarc, tačas deželni nadzornik za ljudske šole na Kranjskem. Pri tem zboru so bila najprej prenamerjena društvena pravila. Vstopnina morala je biti odslej po letih starosti; oženjeni plačajo torej toliko goldinarjev, kolikor let so stari, neoženjeni pa toliko polgoldinarjev. Letnine pa plačajo oženjeni po 6, a neoženjeni po 4 gld. Učitelji so izvolili takrat deželnega šolskega nadzornika dr. Anton Jarca predsednikom, ki je dosihmal vsikdar navzoč bil pri občnih zborih in društvo vodil. (Konec prih.)

Iz Ljubljane. Vdovsko društvo. Iz zapisnika seje vdovskega učiteljskega društva se nam nanzanja, da so bili pri odborovi seji dné 4. vinotoka navzoči: dr. Anton Jarc, predsednik; Matej Močnik, blagajnik; Jožef Cepuder, tajnik; Ivan Borštnik, Feliks Stegnar in revizorja društvenih računov Armič Leopold in Kokalj Francišek.

Dnevni red:

1. Poročilo o pregledovanji društvenih računov. Pri občnem zboru izvoljena pregledovalca Armič Leopold in Kokalj Francišek in potem tajnik in blagajnik so pregledali društveno blagajno, katero hrani predsednik prošt dr. Anton Jarc.

V njej je vinkuliranih obligacij za 35.550 gld., med temi je tudi en vinkuliran 1860 loz, serija 12.987, št. 4; potem je še en vinkuliran 1860 loz, serija 3795, št. 1.

7 komadov je nevinkuliranih obligacij s svečana in vel. srpana kuponi nom. vrednosti 2400 gld.; 10 komadov je z vel. travna in listopada kuponi nom. vrednosti 7300 gld., tedaj skupaj 45.750 gld.

Drugo premoženje je v hranilničnih bukvicah, v dolžnih pismih in v gotovini, kar je razvidno iz računa o dohodkih in stroških z dné 31. vel. srpana 1893, katerega so društveniki v roke dobili in ki se nahaja tudi v prilogi k „Učiteljskem Tovarišu“ z dné 1. kimovca t. l. To poročilo se je vzelo na znanje in hvala izrekla predsedniku za skrb in pridnost ter modro gospodarstvo z društvenim premoženjem.

2. Razgovor o sklepu občnega zbora zastran prodaje eventuelno konventiranja obligacij v kronino veljavo.

Iz zgoraj podanega zapiska obligacij je razvidno, da je večidel obligacij že vinkuliranih na ime društva z ozirom na varnost društvenega premoženja, nevinkuliranih je samo za 9700 gld., ki se morajo prodati.

Vse te obligacije neso po 4%

Pet odstotnih z vinotoka in sušca kuponi društvo ni imelo, se torej tudi konventirati niso mogle.

Ako se obligacije prodajo, more se zopet denar naložiti v hranilnici po 4% in pri tem bi društvo zgubilo obresti vsaj za pol meseca.

Pri konventiranji v kronino veljavo, za kar pa nobene potrebe ni, bi društvo le zgubilo.

Druge javne papirje kupovati oziroma v podjetja pa ne gre spuščati se zaradi varnosti, dasiravno bi morda za en hip nekaj več neslo. Po teh razjasnilih g. predsednika se vsa stvar odloži in se preide poleg nje na dnevni red.

3. V društvo se sprejmeta gg. Črnagoj Fran, 28 let star, oženjeni učitelj v Šmartinu pod Šmarno Goro in Petrič Matija 48 let star, oženjeni učitelj v Strugah. Oba sta zdravniški spričali priložila in ni bilo postavnega uzroka zoper njih sprejetje.

4. Razgovor je bil tudi o nekaterih dolžnikih, ki ne spolnujejo natanko storjene pogodbe in so še na obrestih nekaj dolžni.

Sklenilo se je na novič opomniti jih na njih dolžnosti in eventuelno z njimi sklepati nove pogoje.

Ljubljana, dné 4. oktobra 1893.

Vestnik.

God presvetlega cesarja se je po vseh šolah slovesno praznoval s sv. mašo.

Iz seje c. kr. deželnega šolskega sveta. Zapisnikar poroča, kaj se je od zadnje seje sem že rešilo. Potem se imenujejo: g. Kristijan Engelmann, nadučitelj v Starem Trgu pri Poljanah, nadučitelj v Dragatuši; g. Ivan Barle, nadučitelj v Podzemlji, nadučiteljem na razširjeni dvorazrednici v Šmihelu pri Novem Mestu, na kateri na drugem učnem mestu ostane g. Francišek Kalan; g. Fortunat Lužar,

stalni učitelj v Št. Lambertu, učiteljem-voditeljem na jednorazrednici na Dobravi pri Kropi; g. Ivan Perko, stalni učitelj v Dolu, učiteljem-voditeljem v Hotiči; gđc. Roza Lenassi, pomožna učiteljica v Radovljici, za stalno učiteljico na tretjem mestu na trirazrednici v Knežaku; gđc. Ana Moos, stalna podučiteljica v Žalcu, za stalno učiteljico na četrtem mestu v Črnomlji. — Otrokom iz Rovt, ki so všolani na Jesenice, dovoli se poldnevni pouk na Jesenicah. Profesorju Joštu Mätlerju v Kočevji se pripozna III.

pelletnica. Gg. gimnazijalna učiteljka Luka Pintar in Matej Suhac v Novem Mestu se potrđita v službi in dobita naslov profesor. Prošnja učiteljice, ki je prostovoljno izstopila iz učiteljskega stanu, za pripoznanje odpravnine se odkloni.

Osobne vesti. Gđc. Irma Furlan, učiteljica v Postojni, odpovedala se je službi. Njeno mesto je začasno dobila izprašana kandidatinja gđc. Ivana Piller in drugo mesto učiteljice gđc. Roza Hřibal. Izprasan učiteljski kandidat g. Adolf Sadar je dobil začasno službo v Budanjah, g. Anton Jakše pa v Poddragi.

Na c. kr. učiteljskih ljubljanskih je bilo v I. leto sprejetih 34 kandidatov in 49 kandidatinj.

Preskušnja učne usposobljenosti pri ljubljanski izpraševalni komisiji se prične dně 6. listopada. Prošnje za pripust k preskušnji je na okrajne šolske svete tako vlagati, da bodo do dně 25. vinotoka že pri direkciji izpraševalne komisije.

Kranjska hranilnica je dovolila 450 gld. v podporo tistim učiteljem s Kranjskega, ki se bodo udeležili 5 mesečnega risarskega tečaja na c. kr. obrtni šoli v Gradci.

Šolske razmere v Avstriji. Na podstavi zadnjega ljudskega štělja je v avstrijsko-ogerski monarhiji 9.605.337 analfabetov, 1.031.624 ljudij zna pa samo čitati. Ako odštejemo od števila analfabetov 6.029.215 otrok, ki še niso 6 let stari, se je torej število analfabetov od leta 1880. zmanjšalo za 6·21%. Najbolj ugodno je razmerje glade omike v Predarlškem, ki ima samo 4% analfabetov; najbolj neugodne razmere so pa v Galiciji, v koji je celó 23% analfabetov. V Avstriji je bilo leta 1889/90. 17477 šol, mej temi 8439 jednorazrednic in 451 meščanskih šol. Vseh učiteljev skupaj je bilo 46.338, mej temi 15.094 učiteljic, 13.531 nadomestnih veroučiteljev, 7214 pomožnih, odnosno stranskih učiteljev, 1547 učiteljev in 705 učiteljic brez spričevala, 936 mest je bilo praznih in na 5000 šolah je bil vpeljan poldnevni pouk. 3055 šolskih poslopij je bilo v slaben stanji in 2257 poslopij pa ni zadostovalo higieničnina predpisom. — Šolo je obiskovalo blizo 3 milijone otrok in 437.000 jih je pa bilo brez pouka. Na jednega učitelja prišlo je na Gorenjem Avstrijskem 92, v Galiciji 101 in na Kranjskem 123 učencev. V 12% šol so otroci

ločeni po spolu. Za vzgojevalne namene se je izdalo na jednega človeka in sicer: na Francoskem 3·16 mark, na Angleškem 3·08 m, na Nemškem 2·2 m, v Avstriji 1·74 m., v Rusiji 1·08 m, na Laškem 0·88 m. in na Španskem pa 0·64 m. — Na 1000 vojakov-novincev pride na Švedskem 4, v Švici 5, na Nemškem 12, v Holandiji 18, na Francoskem 126, na Angleškem 127, v Belgiji 154, v Avstriji 388, v Italiji 480, na Španskem 700 in na Ruskem pa 783 analfabetov.

Aleksej Apuhtin. V Peterburgu je umrl v 52. letu svoje dobe po dolgi bolezni jeden izmed najbolj nadarjenih zastopnikov moderne ruske poezije Aleksej Nikolajevič Apuhtin. Njegove pod naslovom „Selske pripovedke“ okolu l. 1860. prijavljene pesmi je posebno hvalil pisatelj I. S. Turgenjev. L. 1886. pa je izšla zbirka raznih njegovih poznejših del, katere je priobčeval v raznih časopisih.

Učene natakariče. Znauro je, da ameriksanski dijaki v poletnem času v počitnicah služijo za natakariče, da si prislužijo novce za študije. Pri razstavi v Chicagu je zdaj veliko mladih natakarič, ki so se učile na vseučiliščih, kamor se bodo zopet vrnile po končani razstavi.

Observatorij na Montblancu je do malega dovelan in je le še notranjo opravo oskrbeti. Slavni astronom Jansen poroča, da se nadeja še to jesen pričeti s svojimi opazovanji na Montblanskem observatoriji, ki se je dovršil hvala izredno ugodnemu vremenu minulega meseca in vztrajnosti delavcev, izmed katerih so nekateri več nego 20 dnij neprenehoma ostali na vrhunci gore.

Zahvala. Slavno društvo „Narodna šola“ v Ljubljani je blagoizvolilo za obresti ustanovnine 2 razredov obilo šolskega blaga poslati naši štirikazrednici za kar se podpisani v imeni otrok in v svojem prav toplo zahvaljuje ter se še za prihodnje priporoča.

Št. Jernej, dně 4. vinotoka 1893.

Jan Saje, nadučitelj,

Zahvala. Slavno društvo „Narodna šola“ je blagoizvolilo za znesek 5 gld. poslati mnogo šolskega blaga ljudski šoli v Svibnem, za kar se podpisani šolski svet najtopleje zahvaljuje.

Krajni šolski svet Svibno, dně 4. vinotoka 1893.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 689

o. š. sv. Na dvorazrednici v Podzemlji je razpisana služba nadučitelja z letno plačo 500 gld., doklado 50 gld. in prostim stanovanjem v stalno oziroma začasno umeščenje.

Prošnje je vlagati do dně 20. vinotoka t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji,
dně 28. kimoveca 1893.

Št. 903

o. š. sv. Na štirikazredni ljudski šoli v Šmartnem pri Litiji je stalno ali začasno popolniti četrtično učno mesto z dohodki IV. plačilnega razreda.

Pravilno opremljene prošnje naj se predpisanim pótsem kaj vlagajo do dně 20. vinotoka 1893.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji,
dně 7. vinotoka 1893.

Spominjajte se „učiteljskega doma“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na celí poli velike osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — Lst stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» prejema list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Komenskega ulice št. 9; naročnino pa prejema gospod Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.